Origen del ciao i del siau català..

Autor:
Data de publicació: 23-10-2010

En Joan Calsapeu es va fer ressò de la possible filiació catalana del salut "ciao" dient: "..Primer Manel Capdevila, i després Frank Dubé i Jordi Bilbeny, proposaven que el mot italià pot provenir del siau català. Tots tres al·legaven la llarga presència catalana a Itàlia i dubtaven del pas schiavo>ciao, propugnat fins ara per la filologia italiana.."

Que el "ciao" venia del "siau" català no ho vaig iniciar jo, és una de les coses importants que em va dir en Bilbeny quan el vaig conèixer el 1992, juntament amb: 2.- que per als italians del s.XV, Spagna era sinònim de Catalunya, demostrat fa poc amb la carta de Colom del Dati, 3.- que el cardenal Bembo feia als Borja catalans amb la frase "O Dio la chiesa in mani dei catalani", 4.- que Carles V no va morir a Yuste sinó a S. Jeroni de la Murtra, fet que li vaig dir a l'Ibanyez quan 12 anys més tard va començar les seves investigacions sobre el tema, 5.- que la bandera espanyola ve de la senyera, fet que he pogut demostrar al meu article sobre el Fènix de Carles III i la frase de José Antonio que ho diu, 6.- que la bandera americana ve de la senyera, fet amb el que hi estic d'acord, però de forma indirecta, ja que segons un historiador anglès ve de Isabel I/Jacobo I => Maria Estuardo (Guisa) => Comtat de Provença/Bon rei René, troballa d'en Dani Belló.

Article:

En Joan Calsapeu, el dimecres, 27 de maig del 2009 es va fer ressò de la possible filiació catalana del salut "ciao" dient: "..Primer en Jordi Bilbeny i més tard en Frank Dubé, proposaven que el mot italià pot provenir del siau català. Tots al·legaven la llarga presència catalana a Itàlia i dubtaven del pas schiavo>ciao, propugnat fins encara avui dia per la filologia italiana.."

Quan vaig conèixer en Jordi Forch l'any 1979 en sentir-li emprar "siau" com comiat, li vaig preguntar: "ho dius com els avis a pagès o com equivalent del "ciao" italià? i em va dir... "els italians que diguin el que vulguin, però ara que fas el paral·lelisme amb les llengües italianes, podria ser així, perquè en "milanese", tenen expresions molt catalanes, també diuen "nem'o" equivalent al nostre "nem-hi".. jo de fet copio els avis, però en el meu cas, el motiu d'emprar aquesta segona part de la salutació ("ab-deu siau"), és que no vull dir la primera meitat que és massa religiosa.."

A-deu-siau/A-dio-ciao

Dono per suposat que és de tots conegut que els avis -sobretot a pagès- empren el "siau" o fins i tot "apa siau".. però, d'acord amb en Jordi.. hi afegeixo la pregunta.. "No seria possible que el costum de dir: "Siau/Ciao" tingués el seu origen en una abreviació "anti-religiosa".. d'adeu-siau ("ab deu siau") en no voler pronunciar la primera meitat de l'expressió: A-deu/Ad-dio"?

Article publicat el divendres 2 de novembre de 2007 a mirada2.blogspot.com

Aquest estudi el vaig re-entomar arrel d'una discussió amb un amic castellà de Pucela. Es va "empenyar" en que l' "a" de "adiós" era l'imperatiu de "haber" (ha Dios!). Li vaig explicar que "a" era preposició, que encara que en francès l' "a"

de "adieu", podria venir d' "avoir", a la resta de llengües no pot ser: en italià seria "habete" i en català "hagueu" (inclús en castellà seria "habed"). Ho proba el fet que a l'altre expressió equivalent castellana també és una preposició: "con Dios" abreviació de "estad con Dios" o "quedad con Dios".

A més a més, a l'expressió equivalent en català "adéu" (ab-deu) , "a" ve de "ab" que també és preposició, (és a dir, en general a totes les llengües romanç cristianes, que fan servir sigueu o esteu amb "Deu" com salutació : adieu, addio, adeu, adeus, adiós), a totes vindria del "ab" llatí.

En català, l'expressió completa que dona "adeu" és "a-deu-siau" (de "amb deu siau" - "ab deu siau"), que abreujat per la dreta ens dona "siau", i per parel·lelisme entre llengües germanes, en italià, l'expressió que donaria "addio" hauria de ser "a-dio-ciao", que abreujat per la dreta donaria "ciao". -Equivalent al "tschüß/tschau" alemany, que de fet deriva millor de "siau" que no pas de "ciao" -.

Aquí és on em va venir la inspiració per explicar la semblança del "ciao" italià amb el "siau" català, que m'ha ballat pel cap tota la vida, perquè l'expressió italiana correcte no seria mai "a dio ciao" sinó: "a dio siate" millor dit "con dio siate" (o bé: con-dio-state / a-dio-habete).

La forma imperativa "ciao" no és toscana. "Ciao" no pot venir mai de les formes imperatives "siate-state-habete" sinó per parel·lelisme amb el "siau" català derivat de "sigueu". L'origen de "ciao", l'hauriem de buscar, doncs, fora d'allà on es diria "a-dio-siate" (toscana=>italià actual), és a dir a llocs d'influència catalana; Al napolità, al sicilià, al Nàpols català, al Ducat de Saboia-Piemont, al Milanesat, a Sicília, a Sardenya, a la Roma dels Borgia, a les repúbliques marineres: (Génova o Venècia) o a totes elles plegades, és a dir, al català.

Els diccionaris italians diuen que "ciao" ve de l'època d'en Goldoni al segle XVIII
Font: Enciclopedia italiana Treccani

Ciao. interiezione [voce di origine veneta- da s-ciao, s-ciavo, propr. "(sono vostro) schiavo"]. - Forma di saluto amichevole, un tempo frequente soprattutto nell'Italia settentr., ora diffusa dappertutto; equivale ad addio, ma, oltre che nel lasciarsi, si usa anche nell'incontrarsi (meno spesso nella chiusa di lettere, dove è molto confidenziale). Con riferimento a bambini, fare "ciao", fare cenni di saluto aprendo e chiudendo la manina.

Al Rosselló "adieu" també s'empra per dir "hola"

El fet que en italià es faci servir el "ciao" tant per a dir hola o com adeu, té un antecedent a Catalunya... al Rosselló es fa servir "adieu" també per dir "hola", en el mateix context que el "ciao" italià:
"Adieu pour bonjour, bonsoir ou bonne nuit. Ainsi un camarade qui en aborde un autre dira : Ha! adieu, com te va? l'autre répondra : hou ! adieu, va pas mal!"

http://webs.racocatala.cat/eltalp/mias1.htm

http://bibiloni.cat/blog/?p=872

http://www.racocatala.cat/forums/fil/93391/cada-cop-diu-menys-adeu-acomiadar-se

1ª Versió de Treccani

-Originally, the word was esclavum in Latin. In 18th century, Carlo Goldoni -- the Italian Molière -- used it in the derivation form schiavo..: "sono vostro schiavo". Eventually, the pronunciation "changed" and "ciao" became a greeting-

Fregant-me els ulls d'incredulitat.. Qualsevol amb dos dits de front, veu que és impossible que "ciao" vingui de "schiavo" ón "chi" sona "ki" ("qui" en català) , passant per ordre divina a "Tshi" ("Txi" en català). Per aquest canvi caldrien força segles. D'altra banda, una "si" sonora pot passar fàcilment a "tshi" (hi ha un defecte de dicció que consisteix en aquest canvi).

Hi veuen també un paral·lelisme amb el "servus" austríac (servidor). Casualment, l'original llati "esclavum" (així com el relacionat "clavum") => "schiavo","chiavo" e infinitat d'altres ab el só "K", no han donat ni una sola paraula derivada amb el só "TSHI", i en tenen una pila. Això "e ben trobatto" ma non puó essere vero (no passa el test de la navalla d'Ockham).

2ª Versió de Treccani

Per defensar-se d'aquesta tesi han corregit la seva dient que el "sciavo" venecià sona "sXiavo" però encara que ho hagin afegit.. aquest argument no té cap força .. ja que en Goldoni és famós en la llengua toscana no en venecià.

A part de tot això, s'hauria d'haver canviat el costum de fer servir com salutació d'arribada i de comiat, el "ab-Deo" de les llengües romanç cristianes (substitut del "salve" romà), per "sono vostro schiavo", fet poc probable ja que per despedirse encara fan servir "addio" (com a totes aquestes llengües cristianes), que com he dit abans, es l'altre abreviació del salut complet "ab Dio ciao", equivalent al "ciao" del "bella ciao". A Castella el "con Dios" també s'ha fet servir per dir hola i adéu, igual que el "alà sia amb tu" dels sarraïns, el "shalom" dels jueus, el "salve" dels romans, el "aloha" de Hawaii o tants d'altres com el "tschüß/tschau" alemany, -que de fet deriva millor de "siau" que no pas de "ciao" -.

El paral·lelisme en la manera de saludar dels països europeus, que faig servir com a base del meu raonament, no el tenim només amb: addio, adeu, adieu, sinó també amb: A rivederci, A reveure, Au revoir, Au vie der sehen, See you...

El problema és que Itàlia com a nació té 150 anys, i es van haver de reinventar la seva història (sobretot durant el feixisme), el 1861 Catalunya (que va dominar les parts importants d'Itàlia durant uns 400 anys escaig), encara dormia el son causat pel Borbó, i no podia defensar les seves coses, així els italians ens ho varen prendre tot, i els castellans (exceptuant en Julio Rey Pastor i algun altre) els hi han seguit el joc:

En Colom (no cal explicació)
La cartografiía: Al pobre Angelino Dulcert diuen que és Dallorto mal escrit!, Petrus Rosselli=> italià (el seu deixeble i ell mateix, diuen que és Pere Rossell de Mallorca)
La pólvora: Diuen que ve de l'italià "polveri" (Coromines documenta les pólvores de les dones en català el s.xii)
La bombarda: Diuen que són els primers que la fan servir => Lombarda (Arantegui Sanz documenta que varem ser els catalans)
L'arquebus : Segons ells és italiá perquè ve de l'italià "arco-buggio" (jo dic que ve del català arc-ab-burs, "burs = sacsejada" no és massa conegut però "tirar de bursada" sí)
L'escopeta: Diuen que ve de schioppo=> explossió
La pistola: Diuen que ve de la ciutat "pistoia"

Si us plau! fem servir el sentit comú, l'argument és molt fàcil, si les repúbliques italianes haguessin tingut totes aquestes armes serien elles les que haurien conquerit Catalunya, i va ser exactament al revés!

Resumint, i tornant al tema "ciao"; No ho dubteu el "ciao" és l'abreviació per la dreta de "a-dio-ciao" (igual que en català), encara que els italians no ho sàpiguen, o no ho vulguin reconèixer, (degut a que l'arrel de "ciao" no pot venir de l' italià de la Toscana). La prova del paral·lelisme amb el "siau" és, com he dit abans, el fet que tenen l'expressió abreujada per l'esquerra "addio", per acomiadar-se, com la resta de llengües romàniques.

Epíleg

En començar l'estudi fa uns anys, deia que calia buscar en àrees d'influència catalana, atès que el paral·lelisme, tant semàntic com fonètic, entre "ciao" i "siau" era ben palès. A Argentina, Perú i Uruguai diuen "chau" en lloc de "chao", i la última i més grossa, els inuit de Labrador també diuen "chau" i precisament és on va arribar en Joan Cabot el segle XV.

La influència del català a la llengua italiana és proporcional a la influència catalana a Itàlia. Aquest Nadal vaig estar al Ticino amb un xicot de Milà que em parlava en "milanese", que s'assembla més al català que a l'italià. Per exemple, utilitzen l'expressió "Oh, va bé" com en català, a l'estil del "romanx" suís, o de l'emilià-romanyol d'Emilia Romagna.

Cal remarcar de forma especial que en milanese també diuen "nem'o" exactament equivalent al nostre "nem-hi" (anem-hi)

"EUREKA! DEO GRATIAS!, pensava que no ho arribaria a trobar mai!", he trobat unes expressions que deixen palès que el ciao italià ve de l'expressio (milaneso-veneciana) "A DIO S-CIAO".. un entorn amb possible influencia del català "A DEU SIAU" -hi varem ser 200 anys!- Els llocs on diuen SIAU-CHAU seria per influència directa del català:

«..The word "s-ciào" is still used in Venetian and in the Lombard language as an exclamation of resignation, as in: O, va be', s-ciào! ("Oh, well, never mind!").»

En català: O, va be, sia! (s-ciào!=sia!)

«..A Milanese proverb/tongue-twister says: Se gh'inn gh'inn, se gh'inn no s-ciào ("if they are - meaning money - they are, if they aren't, no problem").»

En català: Si, n'hi ha, n'hi ha, si no n'hi ha, sia! (s-ciào!=sia!)

Els estudiosos italians accepten que l'expressió "ciào" els va venir del nord, però el que no té cap sentit es dir que "s-ciào" ve de "schiavo", quan en ambdós casos es veu ben clar que no és cap salutació, i que es pot substituir pel nostre imperatiu "sia", mantenint el significat que ells li donen: O, va be', s-ciào! => O, va bé, sia! ("Oh, va bé, tan és!"), en canvi no té sentit si el substituïm per "schiavo".

Es tracta dons d'un paral·lelisme entre llengües germanes (català-milanès-venecià), el problema és que al considerar dialectes el venecià i el milanès, es trameteren oralment i no coneixen la seva gramàtica, és a dir, saben el sentit de la frase però no arriben a copsar quin tipus de vocable fan servir (si és un verb, en quin temps), per això no ho saben explicar bé i accepten que ve de "sciavo/schiavo" com aquell qui res.

Vàrem controlar el Milanesat de 1525 a 1714, els austríacs ho feren de 1714 a 1860, però els últims 100 anys amb un sentiment anti-Àustria molt fort, penseu en els cors de Nabucco de Verdi, i no crec que hi hagués "caldo de cultiu" per transferir l'expressió "servus" =>"sciavo"=> "ciao", a part que el català podia molt bé influir sobre el "milanese", però difícilment ho podia fer l'alemany, massa llunyà.

Atès que la forma (o el so) "s-ciao" no existeix en el toscà, però sí que existeix al "milanese-venecià", "Ciao" ha de venir del "s-ciào" derivat de l'expressió "a-dio s-ciào!" i no pas de "sciavo". Tenint en compte que el fet de que es pugui explicar des de el català i ningú hagi trobat cap altre explicació fefaent, havent de recórrer a "sciavo", deixa entreveure la possible influència de la nostra llengua a la Lombardia, on hi vam ser durant 200 anys, o almenys un paral·lelisme en els girs col·loquials,.

Resumint, encara que sigui difícil de demostrar la influència del català en el cas de "ciao" (ja que hauria sigut passant pel "milanese-venecià").. en el cas dels termes amb el so "u" comuns a llocs al costat del mar, és a dir : "siau, chau, çau..", tant si apliquem la llei de Chapman-Kolmogorov com la navalla d'Ockham.. guanya l'origen català!...

Selecció de llocs amb el só semblant a "ciao"
Bulgarian : ???, chao ("goodbye")

Selecció de llocs amb el só semblant a "siau".. tots al costat del MAR ..

Amharic : ??, Chaw ("goodbye")
Catalán : sed ("goodbye")
Bosnian : Cao ("hello" oro "goodbye")
Czech : cae ("hello" oro "goodbye") and cae cae (goodbye)
Dutch : ciao ("goodbye")
English : ciao ("goodbye")
Esperanto : cae ("hello" oro "goodbye")
Estonian : "tšau", also "tšauki" - sometimes pronounced with "s" ("hello" oro "goodbye")
Finnish : "tsau", also "tsaukki" ("hello" oro "goodbye")
French : ciao, Tchao (Mostly used to say "goodbye"). "Tchao", in French is argótico. In 1983, this word was used in the title of a very popular movie: " So long, Stooge ", in French: "Tchao, pantin".
German : ciao, tschau ("goodbye", in Switzerland also "hello")
Greek : ????, Tsao ("goodbye")
Hebrew : ?'?? chao ("goodbye")
Hungarian : csáó oro the more informal CSA oro CSO ("hello" oro "goodbye")
Interlingua : ciao ("goodbye")
Italian : ciao ("hello", "hi" oro "goodbye") also "ciao ciao" (bye bye).

Japanese :???, chao ("hello" oro "hay") also??????chao chao (bye bye).
Latvian : cae ("hello" oro "goodbye")
Lithuanian : ?iau ("goodbye", rarely "hello")
Macedonian : ???, Cao ("goodbye")
Malay : ??? ????, cae dulu ("goodbye"); used informally in Malaysia by the leaving party. The word "cae" can be used informally as a verbo which means "leave"
Maltese : CAW ("goodbye"); also CAW CAW ("bye bye")
Serbian : ???, Cao ("goodbye" oro "hello")
Polish : ciao Plantilla: IPA-pl (rare)
Portuguese : tchau ("goodbye"), tchau tchau ("bye bye"), oro tchauzinho ("little bye"); in Portugal xau is also used, without the "t" sound, especially in written informal language such as SMS oro web chats
Romanian : ciao ("hello" oro "goodbye"); it is often written as CEAU although this form is not officially in the Romanian vocabulary
Russian : ???, ???, chao; ("Goodbye"); also jokingly - ???-?????, chao-Kaká (from ??? - "tea" and ????? - "cocoa")
Croatian : Cao ("goodbye" oro "hello")
Sicilian : ciau ("hello", "hi")
Slovak : cae (Variations: ?auko, cavas, ?auky, CAF); Mostly as "goodbye", but stands in for "hello" primarily in informal written communication (texto messages, emails) and phone calls because it is more character-efficient / shorter and more hip than the Slovak "ahoj"
Slovene : cae oro CAW ("hello" oro "goodbye"); also CAW CAW ("bye bye")
Somalí : ciao ("goodbye")
Spanish : in Argentina and Uruguay the word chau is the most common expression for "goodbye". In Chile , chao is the standard farewell. In Spain , where "adios" (with a religious Etymology as "goodbye") is the common expresión, people can use chao as an original way of saying goodbye.
Swiss-German : ciao / Tschau ("hello" oro "goodbye")
Tigrinya : ??, Chaw ("goodbye")
Turkish : CAV ("goodbye")
Venetian : ciao ("hello" oro "goodbye")

Curiosament després de posar-me en contacte amb alguns italians rebatent lo de "schiavo" n'han donat tres versions més.. (és com na C. Airaldi va acceptar públicament que elseu Colombo "llaner" era noble perqué l'havia adoptat una família noble)
*Versions d'acciàro amb el so "ci":

A. «Ai mondiali di Italia '90 il nome della mascotte, "Ciao", è stato scelto per due motivi. Perché ciao ormai è una parola internazionale conosciuta in tutto il mondo. E poi perché ciao viene da *chiao e *chiaio, forme medievali per cl?ru(m)… L'augurio di una giornata 'luminosa', anticamente… E anche di 'chiarezza' della manifestazione, volendo».

B. «Sei stato a Catania?... Quando?... E lo el so, lo el so. No… No. Non ironizzare tanto… sì, è così, 'servo vostro' è in pratica il corrispettivo di 'ciao', sai… Solo che oggi non ci facciamo più caso…».

C. «Nel medioevo, salutandosi, c'era l'usanza di accomiatarsi augurando l'aci?riu(m), il vero e proprio 'acciaio' (della lama). Una sorta di augurio apotropaico: come il moderno "in bocca al lupo": ci si augurava – esorcizzando il pensiero – di venir trapassati da una spada o da un pugnale… Ma solo per scongiurare ritualmente un pericolo possibile. Da *acciàro si è avuto *acciào e poi ciào».

Manel Capdevila

Nota: mireu el comunicat d'un italià a Joan Calsapeu..

"..Hola. Sóc un italià que viu a Barcelona des de fa nou anys i m'agrada molt tot el que es refereix al català, la seva història i les seves connexions amb la meva llengua materna. Fa una setmana mirava una pel·li italiana on hi havia gent de la Puglia, regió del sud d'Itàlia, i de cop surt un siau de salut. Em va sobtar molt i he començat a preguntar i buscar en quins dialectes italians es fa servir siau com a salutació de comiat. No cal dir que les respostes que he tingut

apunten a totes les regions del regne català: Sardegna, Sicilia, Napoli, Calabria, Puglia... Apareix en tot el sud d'Itàlia. En alguns dialectes del nord es fa servir ciau, amb u final, com a salutació de comiat també.."